

اطلاع رسانی

نشریه فنی مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران

دوره دهم شماره ۱

ارتباط بین کتابخانه و آرشیو

نوشته عقیفه رحمان

ترجمه سید حسین میری گرجی

کلید واژه ها : • آرشیو • کتابخانه • تفاوت آرشیو و کتابخانه • خدمات کتابخانه ای • خدمات آرشیوی

چکیده

کتابخانه و آرشیو وجوه مشترک زیادی با هم دارند، و نباید به عنوان دو مفهوم جدا از هم بررسی شوند. هدف مشترک کتابدار و آرشیو داری، ذخیره و گسترش دانش است. ضرورت خدمات کتابخانه ای و آرشیوی به عنوان یک نهاد عمومی برای نشان دادن علت اصلی و عملکرد نهایی فراهم گردیده است. در قدیم مواد کتابخانه و آرشیو را در یک جا ذخیره می کردند. در آغاز چون، تفاوتی بین آنها احساس نمی شد. معمولاً مواد مربوط به این دو، به صورت در هم نگهداری میشد. تفاوت بین کتابخانه و آرشیو در قرن پانزدهم و بعد از اختراع چاپ پدیدار گشت. کتابخانه و آرشیو، هر دو موسسات عمومی اند که وجودشان در زندگی ما ضروری است.

Archive اسم جمع است و از کلمه یونانی Archelion کلمه آرشیو گرفته شده و به آنچه که متعلق اداره یا یک دفتر است، اطلاق می گردد. دکتر شلنبرگ Shellenbeg آرشیو را این طور تعریف کرده است: ((سوابق چندین مؤسسه خصوصی یا عمومی که برای اهداف تحقیقاتی و ارجاعی ارزش نگاهداری دائمی دارند و یا جهت نگاهداری در یک مؤسسه آرشیوی انتخاب شده اند)) . واژه کتابخانه Library از کلمه لاتینی Liber به معنی کتاب گرفته شده است. واژه نامه کتابداری انجمن کتابداران آمریکا A.L.A Glossary of Library Terms کتابخانه را به عنوان ((مجموعه ای از کتابها و مواد مشابه سازمان یافته برای قرائت، مطالعه و تبادل نظر)) تعریف کرده است. آرشیو توسط اولین مدیران، به عنوان خدمتی ضروری جهت ذخیره مدارکی که باید برای ارجاع یا نیاز آتی نگاهداری شوند، توسعه یافت. در آغاز، آرشیو های قدیم را موادی مثل سنگهای کنده کاری شده، لوحهای گلی، طومارهای پاپیروس، یا از پوست آهو، بز یا پوست گوساله گرفته تا کاغذ و فیلم تشکیل می دادند، که بیشتر به مسائل حقوقی، احکام قضایی، قراردادهای بین مردم و غیره اختصاص داشت.

کتابهای اولیه ای که از دوران تمدن آشوریه، بابلیها، مصریه، یونانیها، رومیها و نیز تمدن دره سند باقیمانده اند، مانند آرشیوهای روسیه، بیشتر بر روی لوحهای گلی، طومارهای پاپیروس، پوست آهو یا بز، پوست گوساله و غیره نوشته شده اند. از قرن پانزدهم به بعد با اختراع و گسترش سریع چاپ، مجموعه کتابخانه ها افزایش یافت. در همان زمان، واحدهای مستقل آرشیو به عنوان فنی اداری

اجرایی، ابتدا برای نگهداری سوابق ادارات و بخشهای خاص دولتی بوجود آمدند و سپس برای نگهداری سوابق ملل خاصی به عنوان مخازن مرکزی توسعه یافتند. باین حال، آرشیو ها تا زمان انقلاب فرانسه در سال ۱۷۸۹ کامل نشده بودند. در آن زمان، دولت فرانسه آرشیو های ملی "National Archives" خود را بعنوان مخازن نگهداری سوابق ملی گذشته و حال بوجود آورد.

آرشیو ها و کتابخانه ها همان طور که از نامشان پیداست، مختصات متناوب بسیار دارند که هر یک را به عنوان سازمانی مجزا مشخص می نماید. بسختی می توان تصور کرد که جامعه ای بدون کتابخانه و ملتی فاقد مخزن آرشیو باشد. هر دوی آنها مختصات ویژه خود را داشته و بنابر این هر کدام وظایف خاص خود را در محدوده مربوط به خود انجام می دهند. اختلاف آنها نه در نوع، بلکه در مراحل کارشان است. ارتباط آنها را می توان به شرح زیر بر شمرد:

۱) در کتابخانه ((امانت)) یک وظیفه اساسی است. کتابخانه ها، کتابها را بدون پرس و جو به مراجع کنندگان امانت می دهند: در صورتی که مواد آرشیوی یک سازمان که به دقت خاصی در انتقال و تفسیر نیاز دارند، وضع دیگری می طلبند. مواد آرشیوی برای مطالعه شخصی اما نت داده نمی شود، فقط می توان با اجازه مخصوص از مقامات صلاحیتدار از آنها استفاده کرد.

۲) کتابها توسط نویسندگانی با نقطه نظرهای متفاوت در موضوعهای مختلف نوشته می شوند و در حالیکه مواد آرشیوی توسط کسی نگاشته نمی شوند بلکه به طور معمول، در خلال تحولات ویژه یا کلی به وجود می آیند و بدون شرح و تفسیر یا قصد و تفکری که ممکن است مورخان یا محققان را تحت تاثیر قرار دهد، تهیه می گردند.

۳) کتابها جهت اشاعه اطلاعات نوشته می شوند، در صورتی که مواد مکتوب آرشیو جهت پیشگیری از ابهامات احتمالی، بویژه در زمینه ترکیب و تلفیق حقایق و آرایه که ممکن است منجر به روشن شدن حقایق اصلی گردد، می پردازد.

۴) کتابها برای مراجع و مطالعه نوشته میشوند، در صورتی که آرشیوها در خلال تغییر و تحولات روزانه و عمدتاً جهت اهداف ارجاعی تولید می گردند. یک مدرک آرشیوی به عنوان منبع اصلی Original Source جهت رفع نیازهای اساسی تحقیقاتی به کار می رود.

۵) آرشیوها عمدتاً مجموعه ای از فایلها، اسناد، صورتحسابها، نمودارها، نسخه های خطی، مقالات، طرحها، نقشه ها، تصاویر، فیلمها، و کتابها می باشند در صورتی که کتابها بیشتر از کتابها، نشریات ادواری مواد سمعی و بصری و احتمالاً بعضی مواد آرشیو تشکیل شده است.

۶) آرشیو ها در خلال تغییر و تحولات طبیعی، خواه خصوصی باشد یا دولتی، به وجود آمده و همان طور که تولید میشوند، نگهداری هم می گردند، در حالیکه مجموعه کتابخانه از طریق جمع آوری و تنظیم مواد از سراسر دنیا و از منابع مختلف برای رفع نیازهای استفاده کنندگان ساخته میشود. مواد آرشیو ها ویژگیهای ملی دارند، نویسندگان و پژوهندگان برای اطلاع از طبیعت و محتوای این مواد به آنها رجوع میکنند.

۷) اگر مواد آرشیو از بین برود، تولید و تهیه مجدد آن امکانپذیر نخواهد بود. در صورتیکه مواد گمشده کتابخانه را معمولاً میتوان از منابع متفاوت، بصورت اصل یا اشکال دیگر تهیه نمود.

۸) روش طبقه بندی و فهرست نویسی مواد آرشیو، با روش طبقه بندی و فهرست نویسی کتابها متفاوت است. مواد آرشیو بر اساس محتوای اطلاعاتی آنها، مرتبط با تشکیلات و وظایف سازمان مادر تنظیم می شوند. و این کاملاً با سیستم طبقه بندی و فهرست نویسی مورد استفاده در کتابخانه متفاوت است که با

هر کتاب به عنوان یک ماده مستقل کار می شود، فهرست نویسی شده و به آن یک نشانه طبقه بندی برای ترتیب اصولی و سیستماتیک آن بر روی قفسه داده می شود. کتابدار، مواد کتابخانه را مطابق الگوهای موجود در فهرست نویسی و قوانین مورداستفاده در طبقه بندی، فهرست و طبقه بندی می کند، در حالیکه یک متصدی آرشیو، مواد آرشیو را بر اساس اهداف و وظایفش مرتب می کند برای فهرست نویسی و طبقه بندی مواد آرشیو قاعده ای کلی وجود ندارد تا کلیه کتابداران بتوانند در سطح بین المللی از آن پیروی کنند.

۹) مواد کتابخانه را می توان بر اساس مولف، عنوان، موضوع و یا دوره انتشار، مترجمان و غیره جستجو و بازیابی نمود، در صورتی که در آرشیو ها، مواد به شکل گروهی یا سلسله انتشارات توصیف می شوند.

۱۰) مواد کتابخانه مورد استفاده همه افراد جامعه است، در صورتی که مواد آرشیو برای متخصصان تهیه شده و مورد استفاده محدود دارد. مواد آرشیو، مثل کتابهای کتابخانه برای استفاده در منزل امانت داده نمی شود.

۱۱) کتابدار در کتابخانه اش با تک تک مواد سرو کار دارد و هر مدرک برای خود هویتی را داراست، در صورتیکه در مجموعه آرشیو، چنین چیزی وجود ندارد و باید به دقت تنظیم گردند.

۱۲) آرشیو با منبع اصلی یا مواد دست اول Primary material ارتباط می یابد. در صورتی که کتابخانه با مواد چاپ شده یا مواد دست دوم Secondary material سرو کار دارد. از تجزیه و تحلیل مطالب فوق، روشن می شود که آرشیو و کتابخانه از لحاظ ماهیت وجودی با هم تفاوت دارند. کتابخانه ها بر اساس موضوعهای داده شده، تمام اطلاعات موجود را برای محققان فراهم میکنند، تا اینکه آنها بتوانند موضوعات مورد تحقیقشان را شکل داده و نتیجه گیری نمایند. در حالیکه مواد آرشیو به آنها کمک می کند تا صحت منابع دست دوم کتابخانه را مورد بررسی قرار دهند. این دو بنیاد با متانت و وقار خاصی در کنار یکدیگر به فعالیت می پردازند، تا مواد با ارزش را جهت استفاده خوانندگان، محققان و دانشمندان حفظ نموده و اطلاعات لازم را در تمام زمینه های دانش بشری، ترویج و اشاعه دهند. این دو سازمان از طرق ممکن، نه فقط در گردآوری علوم فعلی، بلکه در کشف علوم جدید نقش آفریننده ای ایفا میکنند. در پایان به عنوان نتیجه گیری، نظر آقای اچ.اچ. پکهام Mr. H.H. Packham را میتوان اضافه کرد که می گوید: «کتابخانه برای خوانندگان و آرشیو برای نویسندگان تاسیس شده است».